

egyértelműek pedig csak 808 σ vesznek igénybe. Ha tehát az utóbbi esetben 2 actus egyesül s az idő mégis rövidebb, mint ott, a hol csak egyről van szó, — akkor világos, hogy azok nem egymásután, hanem párhuzamosan egymás mellett folytak le.

Ugyanezt mutatják a 6-dik csoport kísérletei az 5-dikkel szemben. Az 5-dikben az ítélet főszava már a kérdésben rejlik s az átlagos idő 906 σ ; a 6-dikban a dolog épen úgy áll, csak hogy a főszó mellett más rokon értelmű szavak is fordulnak elő, melyek közül választani kell s az idő 694 σ , azaz átlag 212 σ -val rövidebb.

Mindezen kísérletekből azt következteti Münsterberg, hogy a Wundt-féle apperceptio-elmélet, mely mellett egységes psychophysikai felfogás úgy is lehetetlen, a kísérletek által czáfoltatik s hogy annál fogva a gondolkodás felsőbb alakjai, az úgynevezett önkénytes kép-kapcsolás ép oly egyszerű associációk, mint a többiek, hol az öntudat ilyen szerepet nem játszik. S ily módon véli Münsterberg elérni azt, hogy a physiologiai processusok continuitása mellett a psychologiai tünemények csak kitérő melléktünemények, melyek nélkül a physiologiai processusok akadálytalanul lefolyhatnak.

Érdekes lesz a választ hallani, melyet ezen fejtegetésekre Wundt és iskolája fognak adni; mert az apperceptio-elmélete oly fontos szerepet játszik Wundt egész gondolati rendszerében, hogy annak czáfolata a rendszerre nézve végzetes következményű lehet.

Böhm Károly.

Darwinism. on exposition of the theory of natural selection, with some of its applications. By Alfred Russel Wallace. London: Macmillan and Co. 1889.

Wallace, a darwinismus társ-fölfedezője, nevezetes szolgálatot végzett e mű közzétételével s dicséretére válik az a modor, a melylyel e szolgálatot végezte. Harmincz éve mult, mikor Darwin közzétette «On the Origin of species by means of natural selection, and the preservation of favoured races in the struggle for life» czimű munkáját. Arra nem szükség emlékeztetnünk, hogy e munka megjelenése minő izgalmat szült, sem arra, hogy mily befolyást gyakorolt a gondolkodásra. Darwin maga kifejtette s némileg módosította ez első művének tanait, későbbi munkáiban, egy félszázadra terjedő türelmes és szorgos tanulmányozás eredményeiben, úgy hogy, a ki azt akarja megtudni, hogy miben áll a darwinismus, úgy, a mint szerzője keze

alól kikerült, kénytelen vagy husz kötet aprólékos részletekre terjedő s szigorú okoskodással irt munkát végig olvasni. Tartani lehet attól, hogy kevesen lesznek, a kik a darwinismus mivolta megtudása kedvéért, e feladatra vállalkoznak. Még az értelmesebb közönség nagy része is ott szedi föl a darwinismus felől való ismereteit, a hol épen találja, nem magánál a szerzőnél, noha fő munkája magyarra is le van fordítva, hanem másoknál, kik egyszer tudatlanságból, másszor előítéletből eltorzították az eredeti tant. Alig lón ugyanis e tan a gondolkodók világa előtt ismeretes, midőn egyrészt a javítás, másrészt a megfelelőbb előadás szándékának ürügye alatt, mindenféle módosításon átment, keverve az előadók saját képzelődésével, melyeket a világ mind a darwinismus gyűjtő neve alatt fogadott el. E magyarázók vagy bővítők közt pedig kevésnek volt meg az a türelme, a mi megvolt a mesternek. A mit Darwin egy élethosszán érlelt meg, azt a magyarázók rövid időn s fölületes munka után szülték újjá. A természetes kiválasztás egyszerű s könnyen érthető tana physiologiai s más kiválasztások szellemes tanává változott. Darwint azzal vádolták barátai, hogy számos tényezőt figyelmen kívül hagyott, melyeket aztán a fiatal biológusok egész serege sietett kipótolni abban a hiú reményben, hogy a próféta köpenyének osztályrészeseivé válnak. Ezekről eltekintve is, felesleges figyelmeztetni az olvasót, hogy a darwinismus neve alatt minden irányban rettentő következtetések láttak napvilágot, melyeket mind Darwin számlájára irtak föl. Nem kell tehát csodálni, hogy még a gondolkodók közt is a legzavarosabb s gyakran a legtévesebb nézetek jutottak forgalomba a darwinismus felől. Erre való tekintettel van nagy jelentősége Wallace föntjelzett munkájának, mely a darwinismus leghűbb foglalatának tekinthető. Wallace mindazt a számos munkát, melyekben Darwin a tan részleteit feldolgozta, alapul véve, ötszáz oldalra terjedő kötetben megírta hogy miben áll a tan lényege. E mű módszere és beosztása remek, irálya világos, ment a technikai kifejezések zavarától s megkapja a közönséges műveltségű olvasót. Méltó a tágasb körben való elterjedésre s a lefordításra.

Wallace elmondja, hogy az volt a szándéka, hogy visszatérjen az egyszerű és tiszta darwinismusra; hogy miben áll a fajok eredete, miben áll a természetes kiválasztás, miben áll a létért való küzdelem, mindezt oly világosan adja elő, hogy a félreértésnek lehetősége is ki van zárva. De Wallace azzal nem elégszik be, hogy Darwinnak hű

magyarázója legyen. Darwin óta számos új tény merült fel, melyek nemcsak megerősítették tanát, de új világosságot vetettek több oly fontos kérdésre, melyeket Darwin kétségben vagy homályban hagyott. Vegyük csak a variációk tényét; tény tudniillik az, hogy az egymást váltó nemzedékek s szülőik közötti általános hasonlóság mellett egyuttal nagy köztük a különbség, mely tág tért nyit a természetes kiválasztás munkásságára. Darwin, nyilván látnivaló, még nem látta be az ekként előállítható variációk roppant számát. Wallace már most nemcsak kimutatja, de be is bizonyítja, újabb vizsgálódások alapján, hogy minden egyén valamely organumán sokkal gyorsabb különülés állhat elő, mint Darwin sejtette. De más tekintetben számos új vizsgálódás alapján bebizonyította Wallace a darwinismus igazságát és szépségét.

Nem szabad azonban azt gondolni, hogy Wallace teljesen mellőzte a bírálatot. Több ponton, melyekre az újabb vizsgálódás új világosságot vetett, kijelöli a szükséges módosítást, egy ponton pedig határozottan kifejezi Darwintól való eltérését. A mellett tüzetesen foglalkozik a Darwin elméletét tovább fejleszteni kívánó, vagy támadó írókkal s teszi mindezt oly hangon, mely neki, a Darwinismus társ-felfedezőjének teljes becsületére válik.

Minden olvasó különös érdeklődéssel fordul a könyv utolsó fejezetéhez, melyben Wallace a darwinismusnak az emberre alkalmazását találja s mely fejezetben saját felfogását viszi keresztül, azt tudniillik, hogy az eredeti ember Ázsia ama roppant fensikjén jöhetett létre, mely Perzsiától, Tibeten és Sziberián át Manchuriáig terül el s javalja, hogy ásatások történjenek sub-fossil ember maradványok fölfedezésére.

A philosophiai folyóiratokból.

I. *Philosophische Studien, herausgegeben von Wilhelm Wundt.* 5. köt. 2., 3. és 4. füz. 1888—1889.

Tartalom: 2. füzet. Die Lehre von Willen in der neueren Psychologie. I. *Oswald Külpe.* — Die Abhängigkeit zwischen Reiz und Empfindung. II. Von Dr. *Julius Merkel.* — Statistische Untersuchungen über Träume u. Schlaf. Von *Friedr. Heerwagen.* — Drei Briefe von Joh. Friedr. Herbart. — 3. füzet. Biologische Probleme. von *W. Wundt.* — Die Lehre von Willen in der neueren Psychologie. II. (Schluss.) *Oswald Külpe.* — Über die Helligkeitsempfindung in indirecten Sehen.